

fogadható. Mások szerint anyag az, ami érzékeinkre hat. E fölfogás ellen óvást tennének az idealisták és a poéták és pedig joggal. Mert ezen értelmezés az előbbivel ellentétben igen tág; e szerint maga a gondolat, az eszme is anyag volna, mert hisz ez is hat érzékeinkre, míg az előbbi meghatározás csakis tapintási érzésünkről szól.

Mivel a fölvetett kérdés már nem tisztán természettani alapon áll, hanem a philosophia keretébe tartozik, fogadjuk el az utóbbinak egyik legkiválóbb képviselőjének, Mil Stuartnak nézetét, ki e kérdést még eddig leghelyesebben oldotta

Ez állítással szemben, bár paradoxonnak látszassék is, azt az ellenvetést kell kockáztatnom, hogy még sincs mindenkinek helyes fogalma a testekről.

Valaki megtekint egy kódarabot; látja, hogy az tért foglal el; érzi, hogy súllyal bír; észreveszi annak külső tulajdonságait s megtalálja rajta mindazt, amit a physika a testek általános tulajdonaira vonatkozólag tanít. S dacára mindennek, még sem bírja annak a kódarabnak teljes fogalmát, mert nem ismeri annak titokzatos belvilágát. Kutathatja is azt, amint tetszik, nem fogja megis-

tárulna elénk, melyben annak legparányibb részei — ép úgy mint a világegyetem polgárai, a bolygók és más égitestek, — a legváltozatosabb majd egyenes vonalban tovahaladó, majd időszakosan lengő, majd keringő és saját tengelyük körül forgó mozgást követik.

És evvel bebizonyíthatnák fenti állításom, hogy minden, még a szervetlen testekben is van élet, mozgás.

De míg a kutató elme a végtelenség egyik határához, a megmérhetetlen távolságok hazájába elhatolni képes vala s meg tudá állapítani lakóinak

Természet után vázolta Greguss Imre.

Szegedi képek: Menekülők a vasuti töltésen.

meg ilykép: anyag az, a mi érzéseink külső okát képezi.

Az anyag bizonyos mennyisége tömegnek, az általa betöltött tér térfogatnak, némelyektől zöngzetesebben, de talán nem egész helyesen, terimének mondatik.

A határolt anyag képezi a testet. A test fogalmát tehát a tömeg és térfogat határozzák meg. Annak általános és egyedi tulajdonai pedig meg egyezők az anyag általános és az illető anyag egyedi tulajdonaival.

A testekről már mindenkinek nemcsak tiszta és világos fogalma, hanem tapasztalati ismerete is van.

merni annak belső szerkezetét, a titkos rugókat, melyek neki életet kölcsönöznek.

A természetrajzi tudomány szerves- és nem-szervesekre osztja a természetben előforduló testeket. A physikus szeme előtt e válaszfal ledől. Még a kőnek is van élete.

Kiindulási tételünk szerint, minden ami van, örökös mozgásban van. Nemcsak relativ mozgást értek, minő a Földé a Naphoz képest, vagy a feldobott kő a szemlélőhöz, hanem abszolút mozgást, melyet minden test legkisebb részeit: a tömecek és parányok követnek.

Ha betekintést szerezhethetnénk a testek belsejébe, úgy egy sajátos miniature vilárendszer

mozgását s ennek törvényeit, s megtudá határozni azok anyagi minőségét és mibenlétét: addig a végtelenség másik határánál, az érzékeink alá eső földi testek legparányibb részeinek legtitkosabb rejtekeinek buvárlatánál megállani, pihenni kényszerül.

S valóban, kik ismerjük az Uranus és Neptun mozgásának legcsekélyebb részleteit: a kezünk ügyébe eső testet alkotó részeinek, a tömeceknek, parányoknak mozgására vonatkozólag tudatlanságunkat kell bevallanunk.

De e bevallásunk nem lealacsonyító, hanem fölemelő, mert fényes győzedelme ez az ész és elme magasztosságának anyagi gyarlóságaink, érzékeink fölött.